

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ РИЗИК- ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Базутко Олександр Вікторович

здобувач ступеню магістра спеціальності 051 «Економіка»

Одеський національний морський університет, Україна

Економіко-політична нестабільність функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання напряду впливає на процес прийняття управлінських рішень. Однією з характеристик здійснення ефективної діяльності підприємства є стан фінансів та його забезпечення фінансовими ресурсами, що проявляється у достатньому рівні фінансової безпеки та збереженні її потенціалу.

Глибокий та вичерпний аналіз діючої фінансової безпеки підприємства включає не тільки визначення її рівня, а також встановлення деструктивних факторів та загроз, кількісних та якісних ризиків, напряду побудови стратегії забезпечення фінансової стійкості та захисту фінансових інтересів. Такий аналіз доцільно проводити з використанням ризик-орієнтованого підходу.

Ризик-орієнтований підхід з урахуванням галузевих особливостей підприємств портової діяльності розглянуто у роботах М. О. Бойко [1], Ю. С. Геврек [2], С. В. Онешко [2, 3], Л. В. Ширяєвої та О. В. Корецької [2, 4].

Господарська діяльність підприємства супроводжується прийняттям управлінських рішень, які повинні бути ретельно зваженими, раціональними та ефективними. Прийняття таких рішень базується на володінні повної, достовірної, релевантної та своєчасної інформації. Відповідність зазначеним критеріям дозволяє чітко встановити предмет управлінського рішення та ймовірні наслідки його прийняття. Інформаційно-аналітичні ресурси можуть мати обмежений характер, обумовлений невизначеністю чи нестабільністю ринкової ситуації. Внаслідок цього виникає ризик втрати фінансової безпеки, який може бути визначений якісно або кількісно. При цьому фінансова безпека напряду залежить від наявності фінансового ризику. Оцінка такого ризику в системі ризик-орієнтованого підходу для прийняття управлінських рішень включає здійснення окремих етапів, наведених на рис. 1.

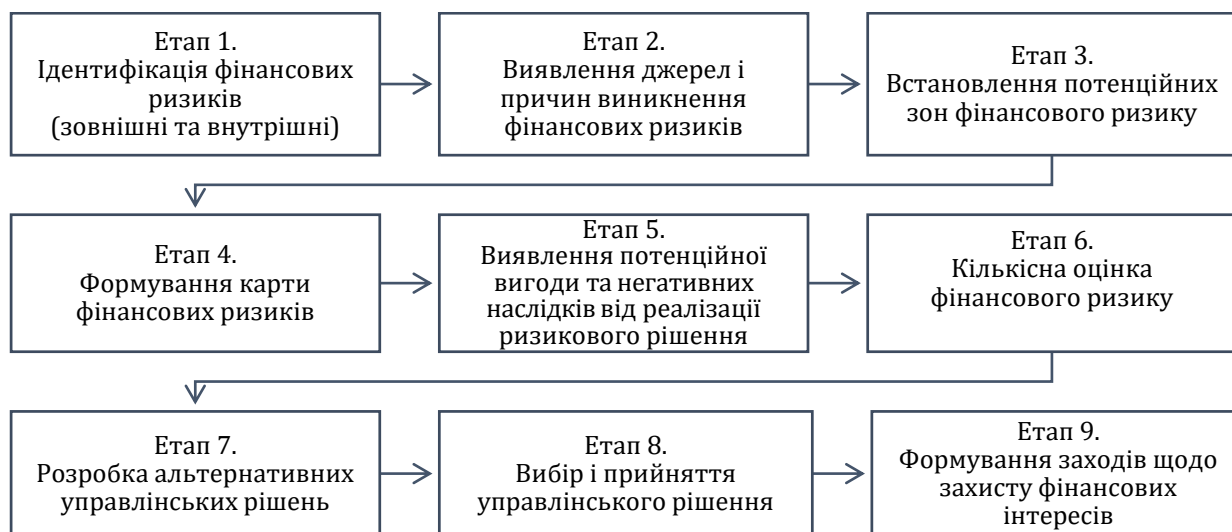

Рис. 1. Етапи оцінки фінансового ризику підприємства в системі ризик-орієнтованого підходу

складено з використанням [1, 2, 3, 5]

Перші п'ять етапів відносяться до якісної оцінки фінансового ризику. Важливого значення з позиції подальшого прийняття ефективного управлінського рішення є ідентифікація, яка включає формування портфеля фінансових ризиків у розрізі зовнішніх та внутрішніх ризиків. До зовнішніх ризиків відносяться: інфляційний, податковий, депозитний, процентний та валютний ризики. Перелічені ризики формуються під впливом макроекономічної діяльності та не залежать від підприємства. До внутрішніх ризиків відносяться: ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, інвестиційний ризик, кредитний ризик та ризик упущеної вигоди. Перелічені ризики формуються всередині підприємства та повністю залежать від нього.

Виявлення джерел і причин виникнення фінансових ризиків є підставою для встановлення потенційних зон ризику (безризикова, допустима, критична, катастрофічна) для формування якісної карти фінансових ризиків. Виявлення потенційної вигоди та негативних наслідків від реалізації ризикового рішення дозволяє визначити обсяги реалізації, при яких дотримується досягнення точки безбитковості та можливі варіанти не входження у точки бездохідності та банкрутства.

Існування різних видів ризику та необхідність його визначення у кількісному вимірі можливо за рахунок використання статистичних методів оцінки. При цьому необхідно мати на увазі, що розміри окремих видів ризику можуть бути визначені з різним ступенем імовірності настання, а підприємство зацікавлено в отриманні інформації загального розміру ризику з урахуванням впливу його окремих видів. Отже, оцінка імовірності настання окремої несприятливої події за кожним видом ризику є першорядним завданням статистичних методів, за допомогою яких формується судження про діяльність конкретного ризикового об'єкта.

При оцінці фінансової безпеки підприємства доцільно використовувати показники дисперсії та середньоквадратичного відхилення. Економічний зміст цих показників у теорії ризиків полягає в оцінці й визначенні максимального коливання параметра, що досліджується, від його середнього очікуваного значення. Ризикованість управлінського рішення буде тим вище, чим більша величина дисперсії і середньоквадратичного відхилення.

Розробка альтернативних управлінських рішень здійснюється на основі припущення щодо передбачення ризику з можливістю його зниження до найбільш низького рівня. При цьому необхідно керуватися принципом «розумного прийняття – можливість прийняття на себе тільки обґрунтованих ризиків (не розумно ризикувати більшим заради меншого; доцільно приймати ризик тільки в межах власних коштів; необхідно прогнозувати можливі наслідки у випадку реалізації ризику)» [6, с. 84].

Вибір і прийняття управлінського рішення здійснюється з метою досягнення прибутковості, яке можливе за рахунок збільшення обсягів реалізації та зниження витрат. Такий підхід є підґрунтям формування заходів щодо захисту фінансових інтересів та дозволяє сформулювати рекомендації для підтримки рівня фінансової безпеки підприємства.

Розглянемо окремі моменти стосовно прийняття управлінських рішень щодо оцінки та забезпечення фінансової безпеки для підприємств портової діяльності.

Ідентифікація ризиків стивідорної компанії взагалі, у тому числі й фінансових ризиків проведена у роботі М. О. Бойко та визначено, що «Серед напрямків підвищення економічної безпеки стивідорної компанії за фінансовою складовою необхідно виділити забезпечення своєчасності розрахунків (з дебіторами,

кредиторами та бюджетом), оптимізацію тарифної політики, фінансовий лізинг» [1, с. 6].

При виявленні джерел і причин виникнення фінансових ризиків необхідно врахувати такі моменти: «для підприємств портової галузі істотне значення мають фінансові наслідки: у вигляді штрафів, пов'язаних з охороною навколишнього середовища у портовій території, існування ймовірності відтоку грошових коштів у тіньовий сектор економіки, незахищеності матеріальних цінностей, а також використання об'єктів транспорту для контрабанди. Крім того, тенденції до зниження фінансової стійкості морських портів України, що спостерігаються за останні роки, є гострим сигналом до визначення факторів впливу на такий стан, наслідків ризикових операцій та оптимальної структури джерел формування активів» [3, с. 197].

З практичної точки зору при формуванні заходів щодо захисту фінансових інтересів підприємств портової діяльності та ефективного використання фінансових ресурсів першочерговим завданням є пошук джерел фінансування для відновлення портової інфраструктури, що пов'язано з приділенням уваги формування та використання інформації щодо потреб на базі аналізу організаційних, технологічних та фінансових характеристик. Даний факт пов'язано з тим, що забезпечення фінансової безпеки підприємств портової діяльності здійснюється, в основному, за рахунок залучення інвестицій, джерелом яких є власні грошові ресурси. Отже, у сучасних умовах необхідно визначати внутрішні резерви фінансових ресурсів, достатніх для забезпечення фінансової безпеки в частині фінансової стійкості.

Список використаних джерел:

1. Бойко М. А. Ризики стивідорної компанії в системі забезпечення економічної безпеки. Молодий вчений. № 9 (36). 2016. С. 5–10.
2. Ширяєва Л. В., Чиж Л. П., Хотєєва Н. В. та ін. Формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки в системі управління портовими підприємствами: монографія; під заг. ред. Л.В. Ширяєвої. Київ: Видавничий дім «Інтернаука», 2021. 174 с.
3. Oneshko S., Ilchenko S. (2017). Financial monitoring of the port industry companies on the basis of risk-oriented approach. Investment Management and Financial Innovations. Volume 14, Issue #1, pp. 191–199. DOI: 10.21511/imfi.14(1-1).2017.05.
4. Ширяєва Л. В., Корецька О. В. Моделювання індикаторного підходу до оцінки фінансово-економічної безпеки стивідорних компаній. Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. 2019. № 3(68). С. 137–148. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2019-3-136-148>.
5. Онешко С. В., Бойко М. О. Контролінг стивідорної діяльності: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2019. 268 с.
6. Геврек Ю. С. Теоретичні основи механізму комплексного управління ризиками на підприємстві. Бізнес-навігатор. 2020. №3(59). С. 81–88. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.59-13>.